

Oversikt over kulturminner i Strindamarka

Utarbeidet for Strinda historielag og Strindamarka Vel

Av

Harald Norem

Bakgrunn

Dette notatet er utarbeidet av Strindamarka vel i forbindelse med prosjektet «Lokalhistorie i skolesekken». Formålet med prosjektet er å dokumentere gjennom foto og tekst steder i Strinda av kulturhistorisk interesse. Prosjektet er støttet av Trondheim kommune, og deltagere i prosjektet er Strinda historielag, Strindamarka vel og Åsvang skole. Dette notatet konsentrerer seg i hovedtrekk om områder som dekkes av Strindamarka. For områdene som i dag er bebodd, henvises til andre lokalhistoriske publikasjoner.

Det er vårt håp at notatet kan bli til nytte for undervisningen ved skolene som sogner til Strindamarka. Dessuten bør det ha allmenn interesse for dem som bor i området, og ikke minst, for nyinnflyttede.

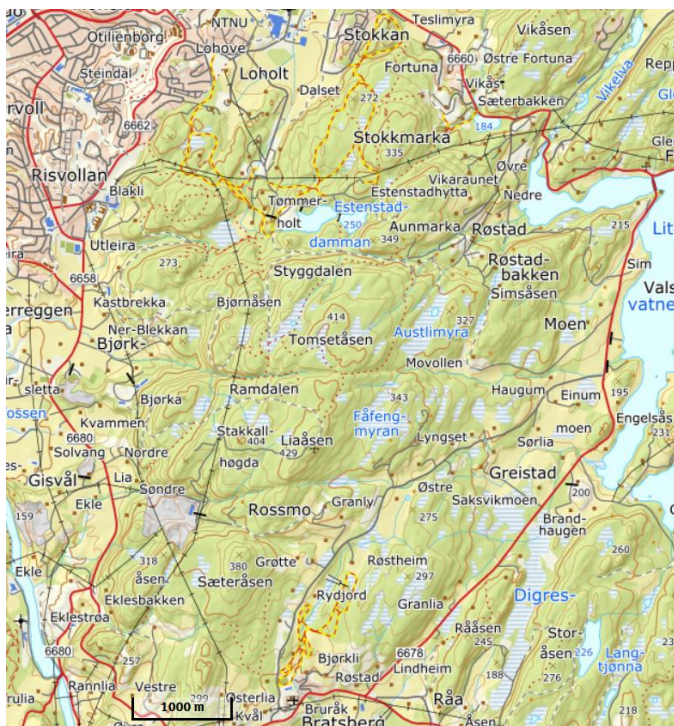
Opplysningene som er presentert i notatet bygger i hovedsak på opplysninger som finnes i «Bygdebok for Strinda», artikler i årbøkene for Strinda historielag «Strinda, den gang da» og notatet «Estenstadmarka. Ei lita grend på 14-hundretallet» utarbeidet av Terje Aas. Dessuten er en mengde lokalhistorisk stoff samlet i nettstedet Wikistrinda, <https://strindahistorielag.no/wiki/index.php?title=Forside>

For de stedene som er nevnt i notatet er det, så sant det er mulig, lagt en link til nettsider som kan gi ytterligere opplysninger til interesserte. Dessuten har det for hvert sted nevnt i notatet blitt gitt et nummer. Dette nummeret henviser til et kart i slutten av notatet.

Strindamarka vel har de siste årene satt opp flere informasjonstavler i Strindamarka, hvor en kan finne kortfattede beskrivelser av disse kulturminnene. Strindamarka Vel vil arbeide videre med å sette opp flere tavler.

Begrensning av området Strindamarka

Strindamarka er en samlebetegnelse for byens østlige turterreng. Området er i prinsippet avgrenset av flere hovedveger, figur 1.

Figur 1. Kart med avgrensning av Strindamarka

I vest og sør er det Steinanvegen og Bratsbergvegen fra Gryta, Blakli, Lia og videre til Bratsberg som danner begrensningen. Mot nord avgrensner vegen fra Gryta, Lohove, Dragvoll, Stokkan og Sæterbakken området. Videre mot øst danner Jonsvannsvegen og vegen fra Litjvannet og til Bratsberg en naturlig avgrensning.

Innenfor dette området blir det ofte definert avgrensede områder som har fått sine egne navn. I nord finner vi Stokkmarka som er området rundt Stokkåsen. Den sentrale delen av marka kalles oftest Estenstadmarka og er området fra Bekken, rundt dammene og Estenstadhytta. Estenstadmarka er området som er mest brukt til friluftsliv, ikke minst på grunn av dammene og Estenstadhytta.

Øst for Estenstadmarka finnes Aunmarka opp for Røstadbakken. I dette området var det i 1920 og 1930 årene omfattende hyttebygging.

Området i sørøst - nord for Bratsberg og rundt Sæteråsen - kalles oftest Røstmarka.

Det siste området som har fått eget navn er Tomsetmarka, som ligger øst for Tomset gård og rundt Tomsetåsen.

Oppbygging av notatet

Det er valgt å bygge opp notatet ut fra temaer, istedenfor en naturlig rekkefølge for en tur. Temaene er gruppert etter denne inndelingen:

- Arkeologiske funn
- Eldre boplasser
- Tidligere økonomisk aktivitet
- Minner fra 2. verdenskrig
- Strinda vannverk
- Idrett og friluftsliv
- Ferdselsveger

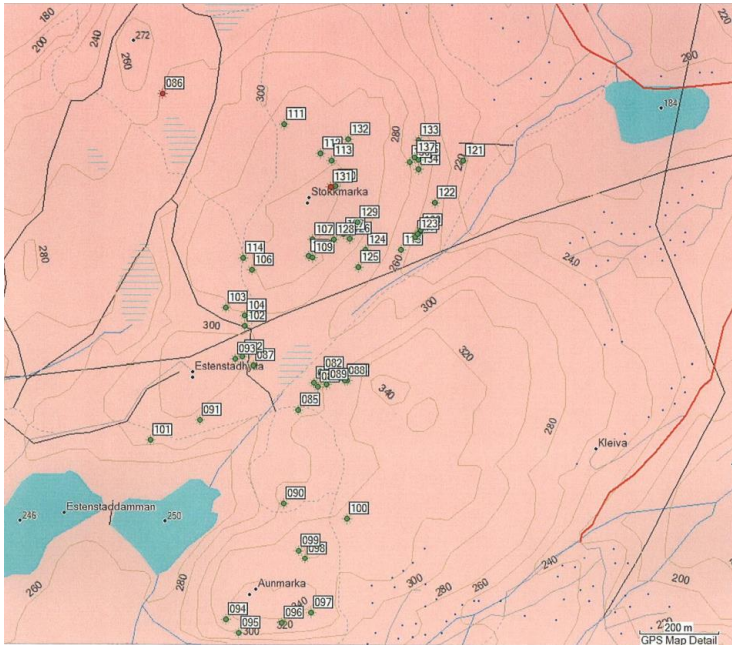
Arkeologiske funn

Arkeologiske funn er gjenstander som er eldre enn fra 1536 (reformasjonen), og disse er automatisk fredet. I Strindamarka er det relativt få funn som faller inn under denne kategorien. Det er først og fremst kullgroper og rester etter kullmiler, som ble brukt til produksjon av trekull, og en gammel sølje funnet nær Estenstad gård. Registreringene og undersøkelsene av trekullproduksjon er utført av Ragnhild Berge ved NTNU.

Kartet i figur 2 viser plassering av registrerte kullmiler og kullgroper i Strindamarka.

[spor-2011-2.pdf \(netdna-ssl.com\)](#)

Sannsynligvis har det også vært tatt ut kalk i før-reformatork tid i marka. Det er derfor mulig at noen av kalkbruddene kan karakteriseres som arkeologiske funn.

Figur 2. Registrerte kullmiler og kullgroper i Strindamarka. (Ragnhild Berge og Ivar Jensås, NTNU)

1. Kullmile ved Kårstua/Skogstien

Spor etter en tidligere kullmile, av liggetype, er funnet nær skogstien, ca. 100 m sør for Kårstua. Stedet er merket med et informasjonsskilt.

Bunnen av en liggemile er oftest rektangulær 12-13 m i side og 16-20 m i lengde. Veden ble stablet slik at det skulle komme tilstrekkelig trekk gjennom bunnen, og deretter ble veden stablet så tett som mulig. Til slutt ble hele vedstabelen dekket med granbar, og et tykt lag av leirblandet sandjord.

Forbrenningsprosessen for store reis- og liggemiler kunne ta mer enn 3 uker.

Formålet med trekullproduksjon er å foreta en ufullstendig forbrenning slik at vi får trekull med lavt vanninnhold og høyt innhold av karbon. Dette forutsetter at temperaturen er tilstrekkelig høy til å drive ut vannet, men ikke for høy til å unngå full forbrenning. Prosessen er tilsvarende den som brukes for produksjon av trekull i dag.

Trekull har vært produsert i Norge i mer enn tusen år, og kullet har blitt brukt til produksjon av metaller, spesielt jern og kobber, og til produksjon av verktøy i smier.

Det har vært foretatt prøvegraving av denne mila for å fastslå omfanget og alderen. C¹⁴ dateringer tyder på at den var i bruk på 1400-1500 tallet, figur 3.

Figur 3. Prøvegraving av rester av Kullmile sør for Kårstua. Skilt som peker mot området for kullmila.

2. Kullgrop nedenfor Estenstadhytta

Det er funnet en rekke kullgroper i Strindamarka, og gropa nedenfor Estenstadhytta er merket med informasjonsskilt.

Kullgroper er oftest eldre enn kullmilene, og de er mindre i omfang. De ble etablert ved å grave en grop, ca. 2-5 m i diameter og 1 m dyp. Gropene ble fylt med ved til trekullproduksjonen og over dette ble det lagt et tett lag med jord. Brenningen kunne ta en til to dager, figur 4.

Figur 4. Foto av kullgrop øst for Estenstadhytta. Venstre bilde er tatt før prøvegraving, og høyre bilde viser rester av trekull-laget.

3. Funn av spenne

I 1908 ble det funnet en spenne av bronse i et grustak nedenfor Tømmerholt gård, figur 5. Spenna er fra vikingtid, og har en diameter på ca. 10 cm, og har et gripedyrs-ornamentikk. Opprinnelsen til spenna er usikker, om den er mistet eller en del av et gravfunn.

Spenna tilhører i dag NTNU, Vitenskapsmuseet, og funnet er beskrevet i Strinda bygdebok.

[Scannet Strinda bygdebok bind 1 - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

Det har vært bosetting og jordbruksdrift i Strindamarka fra før vikingtid. Professor Ulf Hafsten ved NTNU gjennomførte i 1985 en pollenanalyse fra myrområdet nordøst for Tømmerholt gård. Det ble tatt jordprøver ned til 105 cm i myra, og prøvene ble analysert med hensyn til artssammensetning av pollenet. Dessuten ble det gjennomført C¹⁴ analyser for å tidfeste prøvene.

Den eldste dateringen er fra 105 cm dyp, som representerer tidsrommet 670-790 e. Kr. Da finner en de første spor etter kulturlandskap ved spor av korn og gress. Dessuten er det mye kullstøv i prøvene, noe som tyder på rydding av området. Videre viser prøvene at det sannsynligvis har vært sammenhengende jordbruk fram til middelalderen.

I tidsrommet 1270-1375 tyder jordprøvene på at sporene som markerer kulturmark forsvinner. Denne perioden var preget av Svartedauden, klimaforverring og pestepidemier. Prøvene i denne perioden er dominert av pollen fra gran og furu. Arter som krever mye lys, som einer, er fraværende. Tømmerholt er også nevnt som ødegård i Aslak Bolts jordebok fra 1430-årene.

Ved 0,46-0,42 cm dyp er det igjen tegn på at området blir dyrket. Dette tilsvarer perioden 1480-1660. Dette er også i samsvar med historiske kilder som viser at både Tømmerholt og Estenstad ble gjenryddet etter 1559. Pollenanalysene viser dyrking av korn og i noen grad slåtteengplanter. Det er også spor av humle, som tyder på ølbrygging.

[Tømmerholt fra ryddingen til vår tid - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

4. Estenstad

På nordsida av Estenstaddammen ligger hustuftene av gamle Estenstad gård. Spesielt synlig er jordkjelleren som tilhørte gården, figur 7. Estenstad gård var den største gården i det som tidligere ble kalt Estenstadgrenda.

De første opplysningene om gården er fra 1590. Den var da kirkegods og tillagt pastoren i Vår Frue kirke. Videre er det opplysninger om gården i forbindelse med skadeerstatninger etter general Armfeldts felttog mot Trondheim i 1718. Da ble det utbetalt erstatning for tap av husdyr, høy og korn.

Estenstad kom i privat eie første gang i 1833. Deretter har gården vært på salg en rekke ganger. I 1866 er det oppgitt at gården hadde 130 mål dyrket mark og 50 mål udyrket, og besetningen besto av en hest, fem kyr og åtte sauer. Sannsynligvis hørte det også flere husmannsplasser til gården.

I 1896 ble gården kjøpt av murmester [Christian Christensen](#), trolig fordi det var kalkforekomster på parsellen [Innlegget](#), som hørte til gården. Det bodde da fire personer der, og besetningen bestod av en hest, ei ku, to geiter og sytten sauer. Gården kom igjen på salg i 1896, og da var det Rolf Klingenberg fra Trondhjems Aktietegilverk som kjøpte gården. Trolig var det tilgang til kalkforekomster som var viktig, da dette ble brukt i produksjon av mørtel og lesket kalk.

De britiske statsborgerne Janet og George Pratt søkte i 1898 Det kongelige innenriksdepartementet om å få kjøpe gården, og fikk tinglyst skjøte 23.01.1899. Pratt bygde et stort våningshus med ei grunnflate på 105 kvm. Huset hadde syv rom og tre kjøkken.

Estenstad gård ble solgt til Strinda kommune i 1910, fordi det skulle bygges vannverk for Strindas innbyggere. I 1917 ble huset solgt til nedrivning. Huset ble kjøpt av Einar Mortensen fra Engelsåslokka i Bratsberg, og satt opp som ny hovedbygning på gården. Huset er fortsatt i dag i bruk som hovedbygning.

I dag er området rundt gamle Estenstad gård en populær plass for friluftsliv.

[Estenstad - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

[hefte.book \(strindahistorielag.no\)](http://hefte.book (strindahistorielag.no))

Figur 7. Rester av den gamle jordkjelleren ved Estenstad

5. Tømmerholt

Tømmerholt er den andre gården i Strindamarka. Det er også den eneste boplassen i marka hvor det fortsatt står hus, figur 8.

Gården er første gang nevnt i 1430, og tilhørte da Domkirken presteembete. I 1710 kom den i privat eie, og den har hatt mange forskjellige eiere. Blant annet står Thomas Angell oppført som eier i 1746, og gården ble den gangen betegnet som ødegård. I folketellingen i 1836 skal det ha bodd 14 mennesker på gården, og besetningen var en hest, tre storfe og åtte sauer. I 1866 var totalt areal oppgitt til 80 mål dyrket mark, 35 mål naturlig eng og 30 mål udyrket.

Strinden Teglverk kjøpte gården i 1910, og gården ble senere kjøpt av Strinda kommune som boplass for damvokteren til Strinda teglverk. Damvokteren drev også gården som attåtnæring. Etter at fellesvannverket i Jonsvannet sto ferdig i 1964, var det bare mindre områder i Strinda som fikk vann fra det gamle vannverket og i 1997 ble vannverket nedlagt. Etter den tid har det ikke vært behov for egen damvokter. Husene ble deretter i flere år benyttet som bolig for ansatte i skoetaten. I dag er det Wing orienteringsklubb som er eier av Tømmerholt. Etter at damvokteren flyttet ble innmarka til Tømmerholt ikke lenger dyrket, og en stor del av dyrkamarka ble tilplantet med gran.

Figur 8. Kopi av maleri av Tømmerholt utført av Jon Kastbrekken, og foto av dagens hus på Tømmerholt. Jon Kastbrekken var bror av damvokteren, og bildet henger i dag på Estenstadhytta. [Strindamaleren Paul Kastbrekken - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](https://www.strindahistorielag.no)

6. Øvergjerdet

Øvergjerdet ligger opp for Tømmerholtdammen, og her er det ryddet god utsikt mot dammen, og det er satt ut bord og benker, figur 9. Tidligere var området fritt for skog, se foto av området rundt dammene på figur 25. Området rundt boplassen blir i dag ryddet for å få fram gammel kulturmark.

Ca. 20 m øst for utsiktsplassen står fortsatt ruinene av en tidligere jordkjeller eller grunnmur.

Plassen har sannsynligvis vært en husmannsplass under Estenstad. I 1875 bodde det her fire fastboende, og besetningen besto av en hest, ei ku seks sauer og en gris. I 1910 ble gården solgt til Strinda kommune, og fraflyttet på grunn av utbyggingen av vannverket. Dyrkamarka som hørte til gården er nå tilplantet.

[hefte.book \(strindahistorielag.no\)](https://www.strindahistorielag.no)

Figur 9. Benker og utsikt ved Øvergjerdet og foto av kjeller og grunnmur for tidligere bebyggelse

7. Endreplassen

Ruinene etter en tidligere bosetning ligger på flata nedenfor Estenstadhytta og mot Estenstaddammen. Dessuten vil en finne rester etter et gammelt steingjerde på brinken mot Estenstaddammen, figur 10.

Det er ikke funnet skriftlige kilder om bosetting på Endreplassen, men i forbindelse med oppkjøp for vannverket er det nevnt en gård med navn Estenstad sør.

[hefte.book \(strindahistorielag.no\)](https://www.strindahistorielag.no)

Figur 10. Rester av grunnmur eller jordkjeller for Endreplassen

8. Stokkleiva vestre (Stokkplassen)

Stokkleiva vestre er en tidligere husmannsplass som tilhørte Østre Stokkan. Det er denne husmannsplassen som fortsatt har mest preg av gammel kulturmark.

Første skriftlige kilder om bosetting på Stokkkleiva er fra 1805. Eieren fikk da tinglyst festebrev på plassen og jordvegen. Senere skjøter tyder på at det har vært fast bosetting her fram til 1900, da siste bosetter døde. Det er ingen opplysninger om størrelsen på besetningene.

På grunnmuren til boplassen bygde Kristian Dahle en hytte etter krigen, se også foto på figur31. Han hadde tilsynet med området, som ble brukt som beitemark for avlsværer. Hytta brant i 1966, men grunnmuren er fortsatt tydelig. Ovenfor boplassen ser en fortsatt svake spor etter et uthus.

Strindamarka Vel har ryddet en del av den gamle kulturmarka for lauvskog og vil forsøke å holde området intakt som kulturmark, figur 11.

[Stokkanområdet-fra husmannsplasser til universitetsområde - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

Figur 11. Foto av Stokkleiva vestre (Stokkplassen), før og etter rydding av gammel kulturmark.

9. Stokkleiva østre (Kårstua)

Kårstua er navnet på nyere ruiner like ved lysløypa som kommer opp fra Stokkanhaugen. Grunnmuren ble oppført i 1950-årene av et ektepar som ønsket å leve i rolige omgivelser, figur 12. Meningen var å sette opp kårstua på Kvilhaugen gård som bolig, derav navnet Kårstua.

Etter at grunnmuren var ferdig sa kona stopp, og husene ble aldri satt opp.

Like til side for dagens ruiner var den gamle husmannsplassen, Stokkleiva østre. Det har sannsynligvis vært sammenhengende bosetning på denne plassen fra 1788 og fram til 1881. Dyrkamarka som hørte til plassen er nå plantet til med granskog.

[Stokkanområdet-fra husmannsplasser til universitetsområde - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](#)

Figur 12. Foto av grunnmuren for Kårstua

10. Groven

Groven var en husmannsplass tilhørende Kastbrekka. Ruinene ligger i overkanten av en havnehage og er klart synlige, figur 13.

Siste bosetter var Kari Groven, som bodde her fram til 1930. Sammen med henne bodde også sønnen, som var smed.

[Groven - husmannsplass - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](#)

Figur 13. Ruiner av Groven

11. Bekken

Bekken var en husmannsplass under Tømmerholt. Den kan tidfestes til 1801. [Strinden Teglverk](#) solgte Bekken til [Helge Hagen](#) i 1939. Bygningene på Bekken lå der hvor det nå er en parkeringsplass. Jordbruksdriften ble nedlagt omkring 1950 og husene revet i 1970.

Området er i dag den viktigste innfartsporten til Strindamarka.

[Bekken - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://Bekken - WikiStrinda (strindahistorielag.no))

Figur 14. Foto av Husene på Bekken, før riving i 1970.

12. Tomsettrøa

Skrives av Nardo og Bratsberg historielag

Figur 15

13. Vasskleven

Ligger like ved Stokkleiva.

Tuftene skal være synlige.

14. Koja

Husmannsplass under Øvre Stokkan.

Steiner etter tuftene skal være synlige.

15. Sivertplassen

Rester av grunnmur til husmannsplass under Steinan Søndre.

De som bodde der reiste sannsynligvis til Amerika i 1870-årene.

16. Blakliassen

Husmannsplass under Blakli.

Ingen rester etter husene.

Siste beboerne reiste til Amerika i 1870-årene.

17. Jensåsen

Husmannsplass under Jensåsen.

Siste beboere reiste til Amerika i 1870-årene.

18. Tomsetmyr

Husmannsplass som tidligere lå under under Tomset gård. Er i dag i privat eie og drives som gårdsbruk

19. Østliassen (Østlian)

Husmannsplass under Røstadiia.

Folk reiste til Amerika i 1870-årene .

20. På Røstbakken

Det skal være funnet en veg fram til en grunnmur til hus 4x6 m.

21. Jogjerdet/Røstadbakken

Et boområde av nyere dato som bør karakteriseres som et kulturminne er hytteområdet i østre del av marka, som er skilt ut fra gården Røstadbakken. Starten for utparsellering av hyttetomter startet i 1919, og totalt ble det solgt ca. 100 tomter i tre områder, Fuglåsen, Polen og Jogjerdet.

Tidspunktet for utparselleringen hadde sannsynligvis sin årsak at i 1919 ble 8-timers dagen innført. Da ble det populært å kunne få en hytte i sykkelavstand fra Trondheim, slik at en kunne komme til hytta i helgene, og for enkelte, sykle fram og tilbake på dagen.

Den mest hektiske byggeperioden var i midten av 1920-årene med salg av 12-17 hyttetomter hvert år. Det siste salget var i 1941 med 10 hyttetomter, figur 16.

I hytteområdet vokste det fram et eget samfunn, hvor flere familier bodde hele sommeren. Mat måtte kjøpes i butikk ved Osbakken, men det var også bil fra baker Sivertsen fra Sæterbakken, som kom en gang hver uke for salg av brød og kaker. Dessuten var det av og til bil som solgte fisk og noen grønnsaker. At så mange bodde så tett, førte til et godt samhold og utvikling av et eget samfunn med dugnader og felles arrangementer, som dans og påskeskirenn.

Storhetstiden for hyttesamfunnet var sannsynligvis fra 1928 og noen år ut i 1950-tallet. Etter den tiden ble det mer vanlig at kvinnene var i jobb, og bilen fikk sitt inntog, slik at en i større grad ferierte i lenger avstand fra der en bodde. Fra 1960-årene, etter at Jonsvannet ble utbygd som vannkilde, ble det også lagt serke føringer for utbygging av nye hytter og for å kunne legge inn vann i hyttene.

I dag har sansen for å ta vare på de eldre hyttene tatt seg opp og to av tre hytter i Jogjerdet er i jevnlig bruk. Byantikvaren har også plukket ut 11 hytter som har fått klassifikasjon som tidstypiske for hyttekulturen.

[Strinda den gang da : årbok for Strinda historielag. 2007 7 \(nb.no\)](#)

[Jogjerdet hyttegrend i Røstadbakken - kortreist hytteliv gjennom 100 år - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](#)

Figur 16. Foto av hytter i Jogjerdet, Asbjørn G. Johansen. Årbok 2007

4. Tidligere næringsvirksomhet

Tidligere næringsvirksomhet omfatter kullmiler, utvinning av mineraler og kalk, skogbruk og drift av kverner.

Kullmiler og kullgroper

Produksjon av trekull var viktig for å kunne produsere jern, og til videre bearbeiding av smidde jernprodukter.

Ragnhild Berge har i «Spor» nr. 2 2011 en artikkel om kullmiler i Trondheims bymark, hvorav 2 groper er stedfestet i Strindamarka. Artikkelen gir en innføring om hvordan kullmilene ble bygget opp, og forklarer prinsippene for produksjonen av trekull.

Produksjon av trekull er beskrevet under kapitlet «Arkeologi»

22. Utvinning av mineraler, Lia kisgruve

Begrepet skjerp omfatter utvinning av mineraler. Dette er i Trøndelag som oftest svovelkis og kobberkis. Det er bare registrert bare ett skjerp av betydning i Strindamarka, og dette er Lia kisgruve i Ramdalen, figur 17. Skjerpene er også merket med en informasjonstavle.

Malmforekomsten i Liagruva ble anmeldt til Bergmesteren i 1865. Det har sannsynligvis vært drevet ut både kobber og svovel fra denne forekomsten, med svovel som det viktigste mineralet. Svovelen ble blant annet brukt av Leren Kromfabrikk ved Nedre Leirfoss, og en del ble eksportert til England.

Vi vet ikke hvor mye malm som er tatt ut i gruva. Selve synken er i dag fylt med vann, og det er usikkert hvor dyp denne er.

Svovelkis er et mineral som har kjemisk formel FeS_2 , og som består av jern og svovel. Når mineralene krystalliserer, danner de firkantete terninger, og fargen er gullskimrende. Brunfargen i slagghaugen skyldes utfelling av jern.

Svovel var tidligere en viktig kilde for produksjon av svovelsyre, gjødning og krutt.

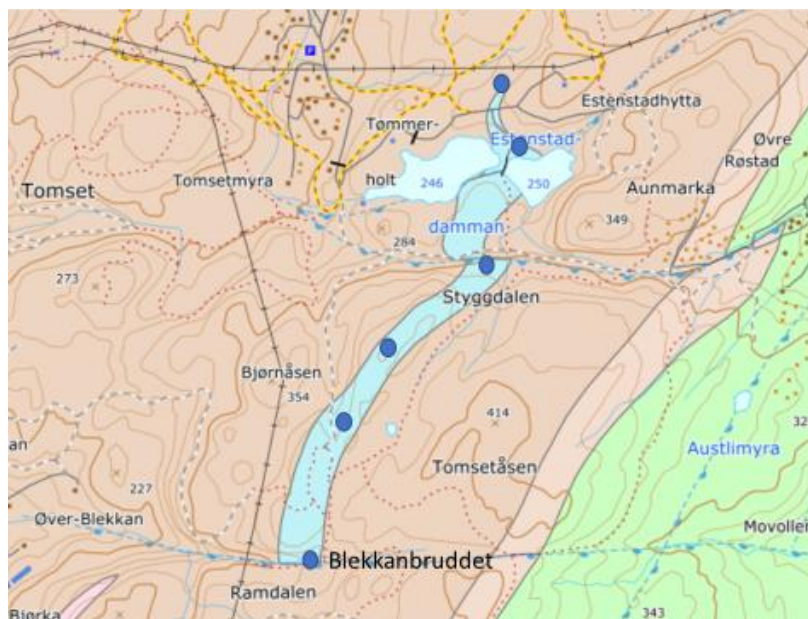
[Uttak av kalk og malm i Estenstadmarka - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

Figur 17. Foto av Lia Kisgruve

23. Kalkbrudd

I Strindamarka er det en langstrakt rygg som heter Kalkbergåsen. Den er ca. 1 km lang og starter i sør i Ramdalen og når fram til Estenstad, med en smal arm noen hundre meter videre nordover. Bredden er ca. 50-100 m. Mektigheten er anslått til ca. 50 m, figur 18.

Figur 18. Utsnitt av geologisk kart for Trondheim, med kalkbenken vist med blå farge. Enkelte av kalkbruddene som er synlige i terrenget er vist med sirkler.

Kalkstein dannes ved avsetning av døde skalldyr og koraller i havet. I Strindamarka ble den opprinnelige kalksteinen dannet fra et mer enn 400 millioner år gammelt korallrev. Med tiden er

korallene blitt presset sammen under høyt trykk og har blitt en bergart. Ved spesielt store trykk og temperaturer kan kalksteinen bli omdannet videre til marmor. Kalksteinen i Strindamarka opptrer flere steder som marmor.

Stein fra bruddene i dette området har blant annet blitt brukt til:

- Tilvirking av kalkmørtel fra 1200-tallet. Kalkmørtelen ble brukt i forbindelse med bygging av Middelalderkirkene og Erkebispegården.
- I perioden 1830-1870 ble kalk brukt til produksjon av kromfarger ved Leren Kromfabrikk, ved Nedre Leirfoss.
- Omkring 1840 ble det foretatt prøvedrift på uttak av marmor til bygningsformål.
- I 1940 ble konsesjon gitt til Strinda Kalkverk for produksjon av murstein. Men det ble aldri satt i gang noe drift av dette selskapet.

Kalkstein brukes i dag til produksjon av sement, til jordforbedring og til kalking av vassdrag. Ren marmor brukes også som fasadeelementer til hus og produksjon av papir.

Det største kalkbruddet er Blekkanbruddet rett opp for Ramdalen, og i søndre del av kalkbenken, figur 19. Dette bruddet var sannsynligvis i regulær drift allerede på 1840-tallet, og de leverte kalkstein til Leren kromfabrikk fram til 1868. Etter den tid var det drift i bruddet fram til begynnelsen av 1900-tallet, og kalken ble da brukt til produksjon av mørtel og til jordbruksformål.

Bruddene videre nordover på Kalkbergåsen har trolig i hovedsak blitt brukt til produksjon av mørtel og til kalking av vegger. Det er kjent at blant annet eiendommene, Innlegget i Styggdalen, Tømmerholt gård og Estenstad gård på grunn av tilgang til kalk tidvis har vært eid av Trondheim Aktieteglverk og Strinden Teglverk.

[Uttak av kalk og malm i Estenstadmarka - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://www.wikistrinda.no/uttak-av-kalk-og-malm-i-estenstadmarka)

[Snøhetta \(tagf.no\)](http://tagf.no/Snøhetta)

Figur 19. Foto av Blekkanbruddet og et eldre brudd på Kalkbergåsen. Ved det siste bruddet er det satt opp et informasjonsskilt

Kverner

Det har tidligere vært en rekke kverner langs Stokkbekken. Det tydeligste minnet om dette er navnet Kvernhusflata nedenfor Tømmerholddammen. Det er imidlertid ingen rester etter en eventuell kvern eller kvernhus i dette området.

24. Stokkankverna

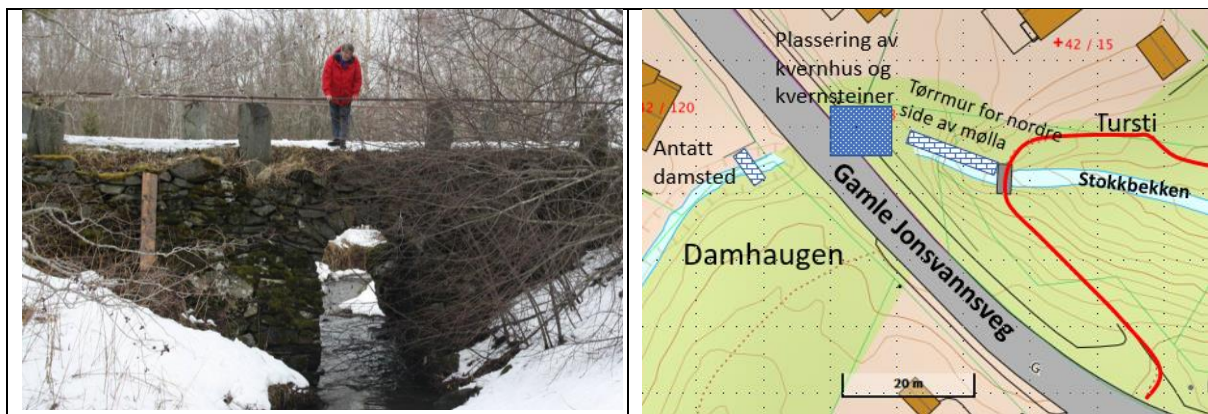
Den største kverna langs Stokkbekken var i krysset mellom Stokkbekken og Gamle Jonsvannsveg, figur 20. Sannsynligvis har det vært virksomhet her i mer enn 300 år, fram til noen år etter 1900. Da opphørte virksomheten, fordi det ble etablert en elektrisk mølle på gården Jakobsli.

Før vegen ble bygget var det tørrmurer på begge sider av bekken for å danne fundament for vasshjulet og kvernsteinene. Dessuten var det hus over bekken og kvernsteinene. Deler av fundamentene for kverna ble sannsynligvis ødelagt i 1920-30-årene, da Jonsvannsvegen ble utvidet. Tørrmuren nedenfor Jonsvannsvegen utgjør i dag de tydeligste restene av den gamle kverna.

Dammen for kverna sto sannsynligvis 5-10 m ovenfor Jonsvannsvegen, hvor det er enkelte tilhogde steiner som er brukt for å bygge dammen. Haugen opp for dammen heter også Damhaugen.

Stokkbekken ble regnet som en farlig lekeplass og det er også kjent at en gutt har druknet her under lek.

[Strinda 2013-05 by Bydelsavisa Strinda - issuu](#)

Figur 20. Foto av muren for den eldste Jonsvannsvegen og fundamenter for Stokkankverna. Plassering av den gamle kverna ved Stokkbekken/Jonsvannsvegen.

25. Høyspentledning over Estenstadvegen.

I 1969 ble det startet opp et stort forskningsprosjekt om dimensjonering av lange kraftlinjespenn. Oppdragsgiver var NVE (nåværende Statnett), og forskningen ble gjennomført ved Elektrisitetsforsyningens Forskningsinstitutt (EFI).

Ved Burmaklippen ble det bygget en høyspentmast for å bære kraftlinjene. Selve innfestingen av kablene ble gjort til betongfundamentene, figur 21. Tilsvarende konstruksjon ble bygget på ryggen ved Kleiva, og kablene var spent over hele dalen.

Formålet med forskningen var å studere vibrasjoner i spennet på grunn av vind. Tidligere hadde en erfart at det kunne opptre brudd i kabler nær innfestingspunktene. En antok at dette skyldtes spesielle svingninger i dette området. Etter lang tids prøving og feiling fant en fram til tiltak for å redusere de farlige vibrasjonene nær festepunktene for kablene.

Dette førte til at en med større sikkerhet kunne gå inn for å bygge store fjordspenn for å føre fram elektrisk energi fra de store vannkraftverkene og til byer og smelteverk, og for å utveksle strøm mellom landsdelene. Det lengste kraftlinjespennet i Norge i dag går over Sognefjorden og er ca. 5 km langt.

Kraftlinjespennet har aldri ført strøm, men var viktig for forskningen, og ble også benyttet i opplæringen av personell som skulle drifte og vedlikeholde slike lange spenn. Det er mange som har fått sin første erfaring med å kontrollere kablene fra vedlikeholdsvogner, som hang under kablene her i Estenstaddalen, og som ble kjørt fram og tilbake.

Figur 21. Betongklosser bygget for fundamentering av kablene som var spent over Estenstaddalen

Minner fra krigen

26. Hundeskolen ved Kastbrekka

I hamneområdet opp for Kastbrekka hadde tyskerne under krigen en dressurskole for hunder. Det er fortsatt tydelige ruiner i området som viser at det må ha vært store brakker i minst 2 rekker, figur 22. For å trene opp hundene brukte tyskerne krigsfanger som markører.

Dressurskolen var underlagt SD-Sicherheitsdienst, og sjefen het Heinrich Hesse. Vedkommende fikk en streng straff etter krigen. Han hadde vært med på å henrette Linge-karen Johnny Pevik. Etter krigen måtte Hesse påvise og grave opp liket av Pevik ved Kastbrekkbekken.

Figur 22. Foto av ruinene for hundeskolen

27. Minnestøtte for Johan Moan

Ca. 100 m fra Tomset gård står det i dag en minnestein og et informasjonsskilt for motstandsmannen Johan Moan, figur 23.

Moan var født i Leksvik i 1900, og døde i Leksvik i 1987. Han var sterkt engasjert i motstandskampen på Fosen og hjalp en rekke flyktninger å komme over til Sverige, men ble selv arrestert i 1944. Han ble ført til «Bandeklosteret» i Jonsvannsvegen til Rinnanbanden, og ble kraftig torturert.

Da han våknet, hørte han at vaktene snorket. Dessuten var schæferne, som vanligvis var løse, blitt innestengt i et rom. Moan klarte å frigjøre seg fra tauene han var bundet med, og kom seg ut av et vindu. Moan var selv så preget av torturen at han måtte krabbe helt opp til Tomset, hvor han gjemte seg i revegården til sin fetter Oskar Killingberg.

Familien turte ikke å ta han inn i huset, men laget en barhytte og ga ham god pleie. Etter seks uker ble han i såpass god form at kunne komme seg over til Sverige.

Moan var den eneste som klarte å rømme fra Bandeklosteret.

Etter krigen bodde Moan på sin slektsgård, Moan i Leksvik, og han mottok i 1986 Leksvik kommunes kulturpris.

[Johan Moan - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

Figur 23. Støtte til minne om Johan Moan satt opp ved Tomset gård

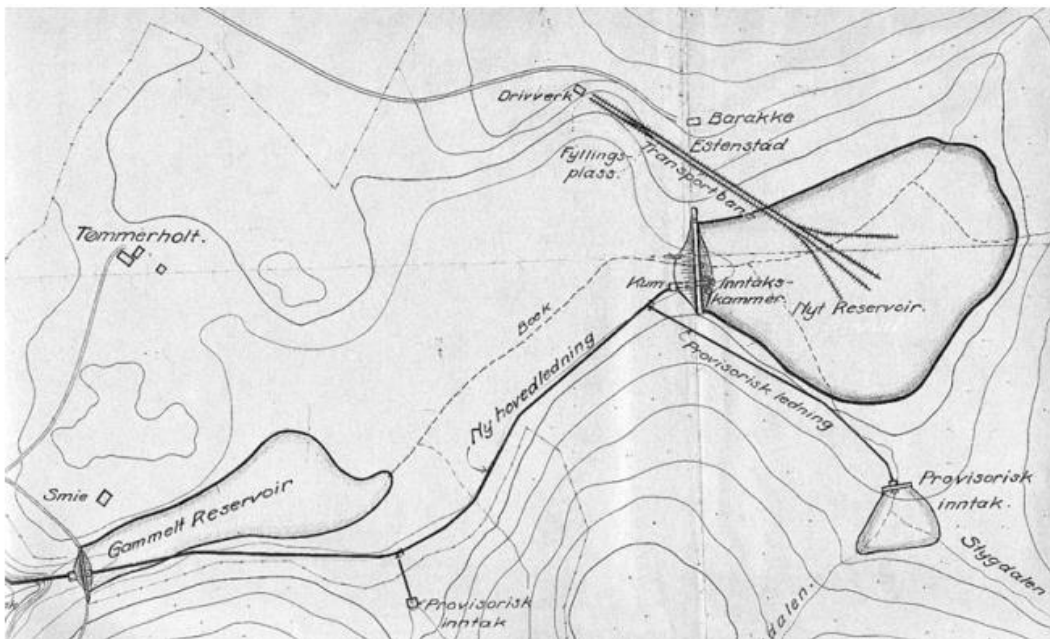
Strinda vannverk

Bygging av Strinda vannverk ble vedtatt i Strinda herredsstyre 26. november 1911, og etter to års byggetid kunne vannverket åpne i desember 1913. Dermed fikk store deler av østre del av gamle Strinda kommune tilgang til innlagt vann. For å sikre god vannkvalitet kjøpte kommunen gårdene Tømmerholt og Estenstad, og det ble forbudt med dyrehold i nedslagsfeltet.

Figur 24 viser kart over anleggsområdet etter at vannverket var nesten ferdig utbygd. Utbyggingen ble foretatt i fire etapper:

1. Bygging av Tømmerholt dam, som sto ferdig i 1913. Samtidig var det også gravd 12000 m med grøfter og lagt vannledninger til Tempe, Eberg, Blussuvollsbakken og Bakkaunet .
2. Utbygging av Estenstad dam for å lage et nytt resevoir og dermed øke lagringskapasiteten. For å ha tilfredsstillende vannkvalitet i byggeperioden ble det også bygget en provisorisk dam (Reservedammen i vassdraget mot Styggdalen), og det ble bygget en ny vannledning fram til Tømmerholdtdammen. Estenstaddammen sto ferdig i 1924.

3. Vannkvaliteten i Tømmerholt dammen var dårlig på grunn av at neddemte myrer førte til brunt vann. I perioden 1928 til 1932 ble det gravd ut 150 000 m³ myrmasse og dumpet ved «Myrtippen», 50-100 m sør for Tømmerholtdammen.
4. I 1940 ble det bygget en inntaksdam i Svarttjønnbekken, og det ble lagt en rørledning fra denne og fram til Tømmerholtdammen.

Figur 24. Kart over vannverket tegnet i 1922 av herrdesingeniør I Ystgaard, Bøyum 2001

Vannverket var i full drift til 1964, inntil Jonsvannet ble hovedkilden for drikkevann. Vannverket ble imidlertid benyttet helt fram til 1997 for å betjene de høyestliggende områdene øst for byen.

Beskrivelse av vannverkets historie er grundig presentert i Strinda Historielags årbok for 2001.

[Strinda vannverk - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

[hefte.book \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

[untitled \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

De viktigste minnene fra vannverkets historie er:

- Tømmerholt dam.
- Estenstad dam.
- Reservedam/Inntaksdam sør for Estenstaddammen.
- Myrtippen.
- Inntaksdam i Svarttjønnbekken.
- Ledningstrasé fra Svarttjønnbekken til Styggdalen.

28. Tømmerholt dam

Anleggsarbeidet for Tømmerholtdammen startet i mars 1912. Da var mye av materialene som grus, sement og støpesand allerede kjørt fram på vinterføre.

Utgravingen for å etablere en god damfot bød på store problemer. Det viste seg snart at antagelsene om når en kom fram til fast fjell var for optimistiske. En måtte derfor sprengte ut ca. 2 m dypere enn først antatt for å fjerne oppsprukket fjell og derved unngå store lekkasjer.

Etter at damfoten var etablert startet støpningen. Denne ble utført i seksjoner på 7-8 m lengde. Det var også nødvendig å etablere en hevert for å oppnå en tørr damfot før støpningen.

25. oktober 1913 kl. 1800 ble det rapportert at bunnventilen kunne stenges og oppfyllingen startet. I alt var det beregnet at Tømmerholtdammen kunne romme 150 000 m³. Arbeidsstyrken i de to anleggsårene var 20-40 mann, figur 25.

Allerede fra starten av vannverket kom det klager på vannkvaliteten. Dette skyldtes hovedsakelig at bunnen av dammen besto av myrmasser og disse farget vannet brunt.

Ved Tømmerholt dam 12/7 1913.

Bilde utlånt av Ivar Nielsen, Reppe

Figur 25. Foto av anleggsvirksomheten ved Tømmerholtdammen.

29. Estenstad dam

Den neste utvidelsen av vannverket startet i 1921 med bygging av Estenstad dam, figur 26. Denne sto ferdig i 1924.

Bygging av dammen hadde to hovedformål. Det ene var å øke lagringskapasiteten for vannverket. Den andre grunnen var at en med bygging av denne dammen kunne bedre vannkvaliteten.

Som nevnt for Tømmerholtdammen var det store klager fra abonnentene om brunt vann fra Tømmerholtdammen. Klok av skade fjernet en nå all myrmasse fra området før en startet oppfylling av Estenstaddammen. I alt ble ca. 50 000 m³ gravd ut og deponert sør for gamle Estenstad gård, se trallebanen på figur 24.

Figur 26. Foto av dammene fra 1930-årene

30. Reservedammen

For å sikre vannkvaliteten i forbindelse med bygging av Estenstaddammen, var det nødvendig å bygge en inntaksdam i bekken fra Styggdalen, og føre vannet i egen ledning fram til inntaket ved Tømmerholddammen, se figur 24 og 27. Dammen har derfor bare vært i bruk i de tre årene mens Estenstaddammen ble bygd.

Dammen er bygd som en steinfyllingsdam, ca 30 m lang og 7 m høy.

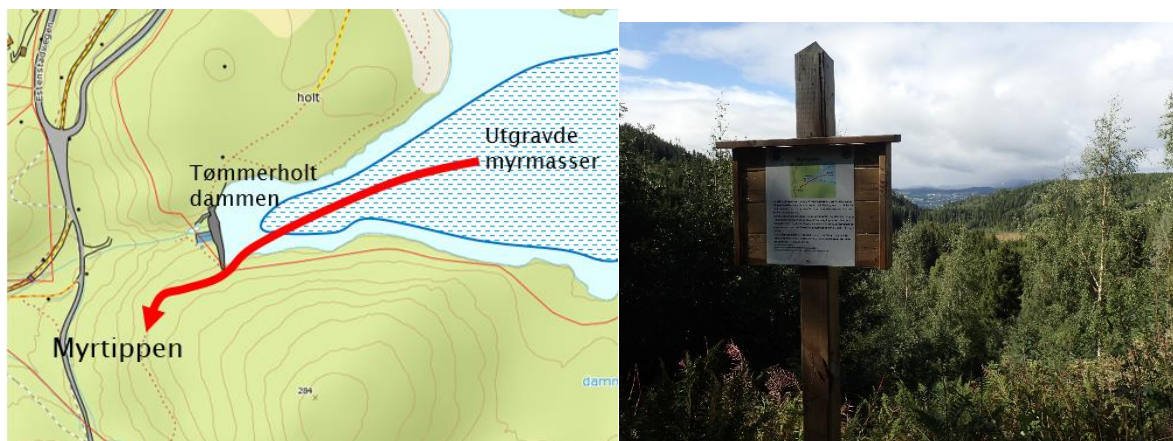

Figur 27. Plassering av reservedam og midlertidig vannledning fram til Tømmerholtdammen.

31. Myrtippen

Erfaringene med å fjerne all myrjord i Estenstaddammen før en startet oppfyllingen var så gode at en også vurderte å bruke den samme teknikken for Tømmerholtdammen. I 1924 ble alt vannet i dammen tømt, og en startet med utgravingen av myrmassene. I alt ble ca. 150 000 m³ gravd ut. Massene ble transportert og tømt ut 50-100 m sør for demningen. Fyllplassen fikk navnet Myrtippen, fig 28.

I forbindelse med dette arbeidet ble det søkt om å få tilgang til å bruke en gravemaskin, men den eneste tilgjengelige i landsdelen ble prioritert for utbyggingen av jernbanen videre nordover. All utgraving og transportering av massene måtte derfor gjøres for hånd, og med hjelp av hest for transporten.

Figur 28. Utgraving av myrmaser fra dammen og plassering av disse ved Myrtippen. Ytsikt fra Myrtippen med informasjonsskilt.

32. Inntaksdam i Svarttjøndalen og vannledning til Tømmerholtdammen

Etter hvert som innbyggerantallet i Strinda økte, og vannforbruket pr. innbygger også steg, ble kapasiteten til vannverket for liten.

I 1940 ble det laget et bekkeinntak i Svarttjønnbekken. Inntaksdammen av betong og inntaksventilen er fortsatt intakt, figur 29. Med dette tiltaket økte det tilgjengelige nedbørsfeltet med 0,15 km², som tilsvarer 10 % økning.

Vannet fra Svarttjønnbekken ble overført i trerør fram til Tømmerholtdammen. Ledningstraseen er nå ryddet for vegetasjon, og er tydelig i terrenget. 65 m inn for inngangen til Styggdalen vil en også se en stengeventil rett ved vegen som går opp til Svarttjønn.

Figur 29. Inntaksdam med ventil i Svarttjønnbekken

Idrett og friluftsliv

33. Estenstadhytta

Diskusjonen om å bygge en hytte for å fremme friluftslivet i Estenstadmarka startet alt i 1941 da Strindens Idrettslag søkte Strinda kommune om bidrag til en skihytte. Først i 1957 ble det nedsatt byggekomite. Arbeidet med finansiering av Elgsethytta i Bymarka og

Estenstadhytta gikk parallelt i slutten av 50-årene. Kommunen ga både bidrag og tomt til hytta, og høsten 1958 startet arbeidet med grunnmuren.

På den tiden var det bare veg til Tømmerholt, og alt av bygningsmaterialer ble båret opp ved en omfattende dugnad og fraktet med hest. Forsvaret stilte opp med beltetransport for å ta det aller tyngste. 12. juni 1959 sto hytta klar for innvielse, og den har vært i drift sammenhengende etter den tiden.

I den første tiden var hytta åpen alle søndager og når det var skolefri. Alt som skulle serveres måtte bæres opp av vertskapet fra Tømmerholt. Senere ble det bygget veg, men denne var ikke brøytet om vintrene. Det som trengtes til serveringen ble da transportert opp med snøskuter.

Hytta ble etter kort tid for liten, og i 1974 ble den påbygd, slik den står i dag, figur 30.

I dag er det kommunen som eier hytta, og har ansvar for drift og vedlikehold.

estenstadhytta.fm (strindahistorielag.no)

hefte.book (strindahistorielag.no)

hefte.book (strindahistorielag.no)

Figur 30. Estenstadhytta

34. Speiderhytte nord for Lomtjønn

I perioden 1945-1947 ble det satt opp en speiderhytte nord for Lomtjønn av noen ungdommer fra Tyholt, figur 31. Rester av hytta står fortsatt.

[Giensyn med speiderhytta i Estenstadmarka - WikiStrinda](#) (strindahistorielag.no)

Figur 31. Speiderhytta nord for Lomtjønn

Skibakker

Det har vært et utall av hoppbakker i det området som sogner til Strindamarka. De fleste av dem er beskrevet av Bløtekjær i Strindahistorielags årbok fra 2012. I dette notatet er det bare tatt med Kastbrekka, Bjørnåsen og Stokkleiva, fig 32.

[Gamle skibakker i Strinda - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://www.strindahistorielag.no)

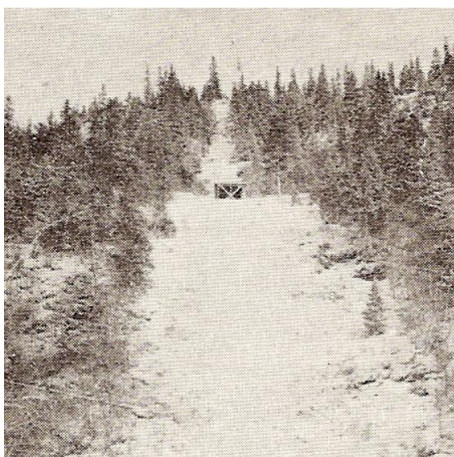
Figur 32. Plassering av skibakkene Kastbrekka, Bjørnåsen og Store og Lille Stokkleiva

35. Kastbrekka

Den første bakken i Kastbrekka åpnet i 1917, og ble da kalt Trøndelags første storbakke, figur 33. Bakkerekorden var da 38,5 m.

I 1936 ble bakken oppgradert og det ble bygget hopp og tribuner for dommere og presse, figur 30. Bakkerekorden ble i åpningsrennet ble 57,5 m. Men denne bakken ble ødelagt av tyskerne under krigen, og først i 1949 ble det arrangert et nytt hopprenn. Siste dokumenterte hopprenn var i 1953, med 65,5 m som bakkerekord.

Det er dessverre ikke mulig å finne restene av denne hoppbakken i dag.

Figur 33. Skibakken i Kastbrekka fotografert i 1959

36. Bjørnåsen

Opp for vestre del av Tomsetmyr var hoppbakken Bjørnåsen mye i bruk i 1940- og 50- årene. Det var bygget hopp, fartsbru og dommertribune. I tillegg var det bygget en hytte like ved ovarennet. Bakkerekorden var ca. 40 m.

Det eneste minnet om denne bakken i dag er utgravingen for ovarennet, som sees som et søkk i terrenget.

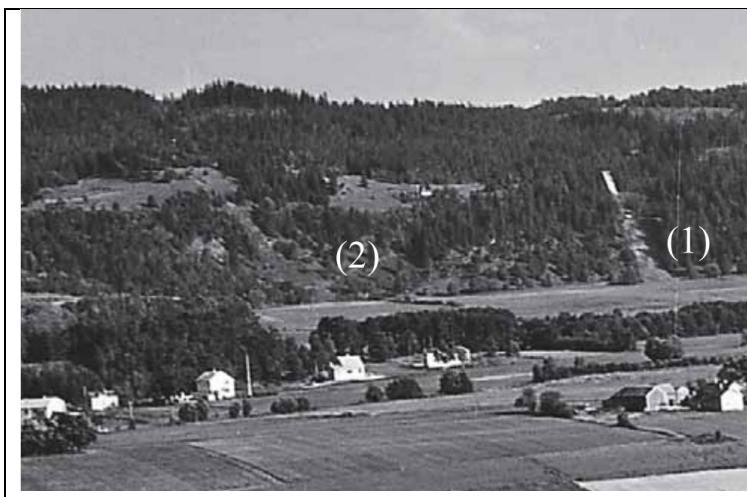
37. Stokkleiva

Det har vært to hoppbakker i Stokkleiva, den store og den lille, se kart på figur 32 og foto på figur 34.

Det eneste rennet som er holdt i Store Stokkleiva var 31. mars 1935. Da var det 2000 tilskuere og Einar Wangsvik fra Byåsen vant med et hopp på 65 meter.

Det er i dag ingen spor i terrenget etter denne hoppbakken

Hopp i Lille Stokkleiva er kjent så langt tilbake som i 1915, men har sannsynligvis forfalt etter at Store Stokkleiva ble bygd. I 1956 ble den oppgradert og det ble bygget hopp, fartsbru og dommertribune. Som fundament for tilløpet ble det brukt gamle karbidfat fylt med betong, figur 30. Disse er fortsatt synlige på stien mellom Stokkplassen og Bekken.

Figur 34. Foto av Stokkleiva fra 1958. Bildet viser plassering av Lille Stokkleiva (1) og Store Stokkleiva. Det hvite midt på bildet er gjeterhytta som ble satt opp på Stokkplassen. Til høyre er karbidfat fylt med betong, som ble brukt for fundamenter.

38. Hamlet

Hamlet er en liten hytte opp for Bjørkmyr. Den ble bygget i 1959, og dannet base for ornitologiske undersøkelser, figur 32. Navnet Hamlet er satt sammen av initialene til de tre 15-årige guttene som startet undersøkelsene, Leif Hogstad, Einar Aas og Terje Melkstavik.

Olav Hogstad har skrevet en artikkel om gjennomføring av undersøkelsene i årbok for Strinda Historielag i 2016. Gjennom fire perioder, 1960-72, 1985-86, 2001-01 og 2010-14, ble det gjort systematiske registreringer av hvilke fugler som hekket i sentrale deler av Estenstadmarka og antall av hvert slag. Undersøkelsene viste at fuglesamfunnet hadde vært overraskende stabilt i den 50 år lange registreringsperioden.

[Estenstadmarka - en skog med stabilt fuglesamfunn - WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

Figur 35. Hytta «Hamlet», bygget for ornitologiske registreringer

39. Burmaklippen

Burmaklippen er et 5-6 m langt overheng som ligger like ved stien mellom Bekken og Stokkplassen, figur 36. Burmaklippen er blitt et populært turmål de siste årene, etter at turmålet er presentert på sosiale medier.

Navnet Burmaklippen sies å ha oppstått fordi Estenstaddalen i 50-årene ble kalt Burmadalen. Navnet kommer sannsynligvis fordi vegen til Estenstad ble bygget samtidig som Burma-krigen preget offentlig debatt. Burma var et område som var fjernt for nordmenn, og for trondheimere var også Estenstadorrådet et ukjent og fjernt område.

Figur 36. Burmaklippen

5. Ferdselsveger

Ennå har jeg lite eller ingenting om gamle ferdselsveger i marka.

Et objekt vi bør merke er den gamle brua over Stokkbekken ved Dragvoll. Den skal være en av de eldste steinbruene i Trondheim.

Kilder og anbefalt litteratur:

Arkivet til Strindamarkas Vel

Berge Ragnhild. Kullbrenning i Baklia. Spor, nr. 2, Hefte 52 2011

Hafsten, Ulf. Naturvitenskap og kulturhistorie-trøndergården Tømmerholts historie. Blyttia, Bind 46, Hefte 4, 1988, Universitetsforlaget

Hundeskolen ved Kastbrekka. Leserinnlegg ved JOJ i Adresseavisen. 2. mars 1995

Johan Moans historie. Njardarholl, årbok 2007. Nardo og Bratsberg historielag

Rø, Tordis og Gisle. Ettermiddagstur til Strindamarka
Stein i Trøndelag. Nr.3, 2016

Strinda bygdebokkomite. Strinda Bygdebok 1939

WikiStrinda [WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

Årbøkene til Strinda Historielag «Strinda-den gang da»
Årbok 2001

- Reidar Ulseth: «Estenstadmarka, ei lita jordbruksbygd på 1400-tallet, et fint turterreng i dag»
- Ragnhild Lande: «Naturen forteller historie. Tømmerholt fra rydningen til vår tid»

- Ragnhild Lande og Knut Vik: «Strindas første vannverk. Utdrag fra anleggshistorien»
- Finn Bøyum: «Estenstadvann- til glede og besvær i 84 år»
- Randi Tvette Vik: «Møte med en Estenstadveteran og litt om Estenstadhyttas historie»
- Randi Tvette Vik: «Den første vertinna på Estenstadhytta»
- Ragnhild Lande: «Vertskap på Estenstadhytta i 25 år»

Årbok 2008

- Eldrid Breivik Hansen: «Turer og turløyper i Estenstadmarka for 60 år siden»

Årbok 2009

- Randi Moxness: «Estenstadhytta 50 år - slik startet det»

Årbok 2011

- Solveig Solem: «Stokkanområdet - fra husmannsplasser til universitetsområde»

Årbok 2012

- Kjell Bløtekjær: «Gamle skibakker i Strinda»

Årbok 2015

- Einar Broch og Olav Hogstad: «Tidligere tiders uttak av kalk og malm i Estenstadmarka»

Årbok 2016

- Olav Hogstad: «En skog med et stabilt fuglesamfunn»

Årbok 2019

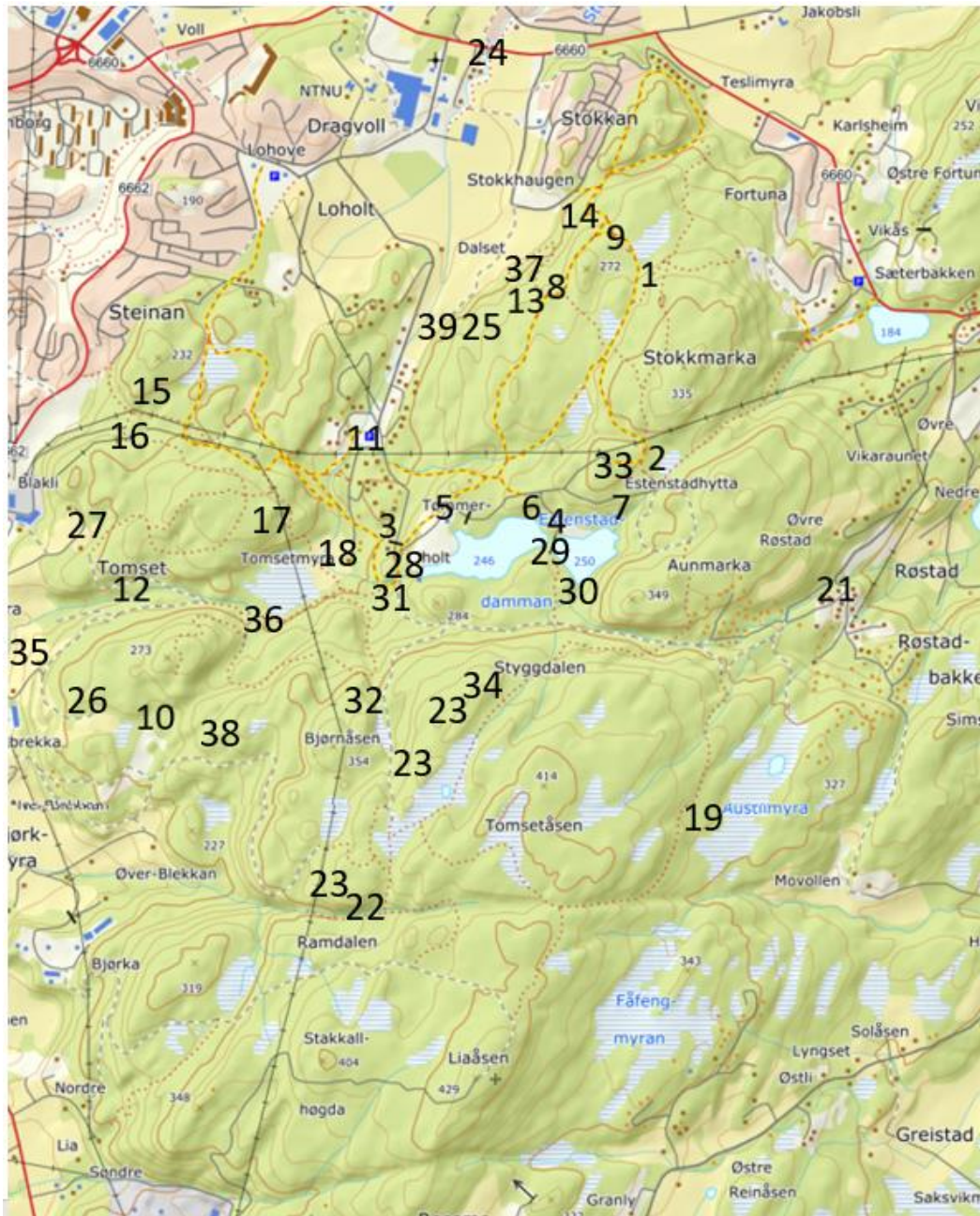
- Tor Hernes: «Gjensyn med speiderhytta i Estenstadmarka»

Årbok 2020

- Harald Norem og Hans Hagset: Strindamarka Vel- vårt bidrag til nærområdet»

Aas Terje. Estenstadmarka. Ei lita jordbruks-grend på 14-hundretallet. Et fint turterreng i dag. Trondheim bydrift. 2000

Kart som viser plassering av registrerte kulturminner

Arkeologi

1. Kullmile
2. Kullgrop
3. Spenne

Boplasser

4. Estenstad
5. Tømmerholt
6. Øvergjerdet
7. Endreplassen
8. Stokkleiva vestre (Stokkplassen)
9. Stokkleiva østre (Kårstua)
10. Groven
11. Bekken
12. Tomsettrøa
13. Vasskleven
14. Koja
15. Sivertplassen
16. Blakliplassen
17. Jensåsen
18. Tomsetmyr
19. Østliplassen
20. På Røstbakken
21. Jogjerdet (Røstadbakken)

Næringsvirksomhet

22. Lia kisgruve
23. Kalkbrudd
24. Stokkankverna
25. Høyspentledning

Krigsminner

26. Hundeskolen
27. Minnestøtte

Strinda vannverk

28. Tømmerholt dam
29. Estenstad dam
30. Reservedammen
31. Myrtippen
32. Inntaksdam

Friluftsliv

33. Estenstadhytta
34. Speiderhytta
35. Kastbrekka
36. Bjørnåsen
37. Stokkleiva
38. Hamlet
39. Burmaklippen